

NAPOLEONOVA EKSPEDICIJA U EGIPAT

Mustapić, Mislav

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:172:276008>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-17**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

NAPOLEONOVA EKSPEDICIJA U EGIPAT

MISLAV MUSTAPIĆ

Split. 2024.

FILOZOFSKI FAKULTET U SPLITU

ODSJEK ZA POVIJEST

NAPOLEONOVA EKSPEDICIJA U EGIPAT

ZAVRŠNI RAD

Student: Mislav Mustapić

Mentor: dr.sc Josip Vrandečić

SPLIT, RUJAN 2024.

1.UVOD.....	4
2.KLJUČNE RIJEČI.....	4
3.POČETAK EKSPEDICIJE.....	5
3.1 Uzroci ekspedicije.....	6
3.2.Organizacija ekspedicije.....	6
3.3 Put u Egipat.....	7
4. EGIPAT KRAJEM 18.STOLJEĆA.....	8
5.OSVAJANJE EGIPTA.....	10
5.1 Aleksandrija.....	10
5.2 Put do Kaira.....	12
5.3 Bitka kod piramida.....	13
5.4. Ulazak u Kairo i uprava grada.....	14
5.5 Bijeg Ibrahim bega i Murat Bega.....	15
5.6 Bitka na Nilu.....	16
5.7.Pobuna u Kairu.....	17
5.8. Palestina i Sirija.....	19
5.9 Aboukir.....	23
5.10 Odlazak Napoleona.....	24
6. KRAJ EKSPEDICIJE.....	25
7. ORGANIZACIJA VOJSKE I VOJNIČKA SVAKODNEVICA.....	26
8. KULTURNO ZNANSTVENI ASPEKT.....	28
9.ZAKLJUČAK.....	29
10.SADRŽAJ.....	30
ABSTRACT.....	31
11.POPIS LITERATURE.....	32
12. WEB IZVORI.....	33

1.Uvod:

U ovom završnome radu baviti ću se Napoleonovom ekspedicijom u Egipat, proučiti ću uzroke ekspedicije, njezino planiranje i organizaciju, zatim ćemo se pobliže dotaći tijeka same ekspedicije te njezinog konačnog neuspjeha.

Poseban naglasak ćemo staviti i na odnose Francuza s lokalnim stanovništvom, koje je u većoj mjeri bilo neprijateljski nastrojeno prema napadačima, zbog kulturne i vjerske razlike, također ćemo pobliže objasniti situaciju u Egiptu prije ekspedicije, kako bih razumjeli različite slojeve vlasti, poput nominalne Osmanske vlasti, ali i mamleučke vlasti, koja je zapravo vladala Egiptom. Baviti ću se i znanstvenim aspektom ekspedicije, čiji se utjecaj i otkrića ne smiju zanemariti, poput otkrića kamena iz Rossete, koji je iz temelja promijenio naše shvaćanje drevnoga Egipta.

Ekspediciju u Egipat ću staviti i u širi kontekst svjetskih događanja krajem 18. i početkom 19. stoljeća, zbog njezinog značaja za geopolitičku sliku Europe i Bliskog istoka te tektonske promjene koje je ona donijela, poput razvrgavanja stoljetnog Francusko-Osmanskog saveza.

Kroz ovu analizu Napoleon će biti u centru pažnje, promatrati ćemo razvoj njegove karijere, na koju je Egipat imao iznimno velik utjecaj, također vidjet ćemo i razmjere Napoleonove brutalnosti koja je u Egiptu došla na vidjelo. Unatoč neuspjehu ekspedicije ona je ključna za razumijevanje razvoja Napoleonove ambicije i puta do carskog prijestolja.

2.Ključne riječi:

Napoleon, Egipat, Osmansko carstvo, Mamleuci, Aboukir, Kairo, Aleksandrija...

3. POČETAK EKSPEDICIJE

3.1 Uzroci ekspedicije:

Nakon mirovnog sporazuma u Campo Formiu 1797. g. završen je takozvani rat Prve koalicije te je jedini neprijatelj mlade Francuske republike ostala Velika Britanija, iako je vojska republike zadala niz poraza svojim neprijateljima te postigla kopnenu dominaciju na tlu Europe, kraljevska je mornarica ostala jedini pravi gospodar svjetskih mora. Francuska mornarica je bila u tome trenutku druga najveća pomorska sila na svijetu te je po broju brodovlja bila blizu veličini britanske mornarice, međutim velike čistke koje je revolucionarna vlada provodila, poglavito usmjerene na časnike aristokratskog podrijetla, su lišile mornaricu ponajboljih zapovjednika, uz to nedostatak novca je doveo do zanemarivanja brodova i njihovog održavanja. Premoć britanske mornarice značila je da je iskrcavanje u Britaniju gotovo nemoguće te da će francuska vlada i njezini zapovjednici morati naći drugi način da poraze Veliku Britaniju.¹ Unatoč tome mnogi su se francuski zapovjednici i dalje nadali kako je prebacivanje vojske preko engleskog kanala moguće te su počeli provoditi pripreme, tu na scenu dolazi mladi general Bonaparte, heroj talijanske kampanje, koji se protivio iskrcavanju u Britaniju te je direktoriju predložio novi plan, napad na Levant.²

Napoleonova ideja o pohodu na istok je puna osobnih ambicija i ideala, on je poput svojih idola Julija Cezara i Aleksandra velikog želio osvojiti istok i postići slavu, centar tih ambicija je bio Egipat u skladu s opsjednutošću istokom koja je bila popularna u društvu toga vremena, osim toga postojali su i jasni politički i vojni ciljevi. Egipat je bio idealna nova kolonija za Francusku je je uz to bio način da se poremeti britanska trgovina s istokom, poglavito Indijom, također osvajanje Egipta bi omogućilo daljnja osvajanja i širenje francuskog utjecaja, te bi jednog dana možda i omogućilo napad na samu Indiju.³

¹ Dwyer, P, 2014. „Napoleon The Path to Power 1769 - 1799 „, London: Bloomsbury. Str. 349-350.

² Dwyer, P, 2014. str. 351-352.

³ McLynn, F, 1998. „Napoleon: A Biography“ London: Pimlico. Str.168-169.

Uskoro su Talleyrand, koji je bio glavni ideolog ovog pothvata i sami Napoleon Bonaparte uspjeli nagovoriti Direktorij da odobri ekspediciju u Egipat i da osigura dovoljna sredstva te je zapovjedništvo nove „Vojske Orijenta“ dato Napoleonu 12.4.1798.g.⁴

3.2 Organizacija ekspedicije

Prvi problem kod organizacije ekspedicije su bile financije, naime Napoleon je uvjerio Direktorij kako će se plijen iz Egipta financirati čitavu ekspediciju, no bilo je potrebno najmanje 9 milijuna franaka kako bi se uopće krenulo na ekspediciju. Napoleon je uz dozvolu Direktorija organizirao tri manje ekspedicije pljačkaškog karaktera u Nizozemsku, Švicarsku i Rim. Ekspedicije su, poglavito ona u Švicarsku, su prikupile i više nego dovoljno sredstava.⁵ Sljedeća bitna stvar je bila mornarica, kako transportni brodovi, tako i ratni brodovi koji su flotu trebali štiti od eventualnog britanskog napada. Za prijevoz je pretežno korištena već postojeća flota kod Toulona uz neka pojačanja, na kraju je sakupljeno gotovo 300 brodova od kojih je 13 bilo velikih linijskih bojnih brodova, 17 fregata, a ostatak su činili razni manji ratni brodovi, transportni brodovi, te trgovački brodovi.⁶ Sakupljena flota je prevozila oko 54000 ljudi od čega je većina bila kopnena vojska koja se sastojala od oko 300 časnika, 28000 pješaka, oko 3000 konjanika, 2000 topnika te oko 1000 vojnih inženjera.⁷

Glavni zapovjednik te vojske je bio sam Napoleon a od ostalih viših zapovjednika, najpoznatiji do tada su bili generali Desaix i Kleber, no tu je i bilo manje poznatih imena poput generala Alexandra Dumasa, otac budućeg slavnog autora, te ostalih poput Berthiera, Junota, Menoua i ostalih.⁸

Vojsci su se pridružili i oko 150 različitih učenjaka, znanstvenika te umjetnika koji su se dobrovoljno prijavili kako bih na destinaciji izučavali tajne drevnog Egipta⁹

⁴ Dwyer, P, 2014. str. 357-358.

⁵ McLynn, F, 1998. Str.170-171.

⁶ Cole, J, 2007. „Napoleon's Egypt: Invading the Middle East“ New York: Palgrave Macmillan. Str. 1

⁷ Cole, J, 2007. Str. 8

⁸ McLynn, F, 1998. Str.170.

⁹ Burleigh, N, 2007. „Mirage: Napoleon's Scientists and the Unveiling of Egypt“ London: HarperCollins publishers. Str.2.

3.3 Put u Egipat

Flota je isplovila iz Toulona 19.5.1798.g. u rano jutro, te je uspješno izbjegla britansku flotu koja se nalazila u blizini pod zapovjedništvom admirala Horatia Nelsona, najvećeg britanskog pomorskog zapovjednika u povijesti. Kroz sljedećih par dana flota se spojila sa ostalim odredima koji su isplovili iz drugih luka.¹⁰ Flota je stigla do obale Malte 9.6., svog prvog odredišta, za Maltu se očekivalo da će pružiti ozbiljan otpor.¹¹

Za Napoleona Malta je predstavljala ključ istočnog Sredozemlja, te ekspedicija nije mogla nastaviti dok se ona ne zauzme. Malta je nominalno bila pod upravom vitezova reda svetog Ivana poznatijih pod imenom Hospitalci. Vitezovi su bili samo sjena svoje nekadašnje snage, te su imali oko 1500 ljudi, međutim fortifikacije na otoku su bile ozbiljna prepreka. Nakon propalog pokušaja pregovora Napoleon je zapovjedio napad 10.6. iz četiri različita pravca. Otpor vitezova je bio slabiji od očekivanog te je veliki meštar zatražio primirje nakon manje od dva dana borbe.¹² Napoleonova vojska je izgubila samo troje ljudi, a reputacija vitezova, koju su stekli kada su u 16. stoljeću obranili otok od velike osmanske vojske, bila je uništena. Napoleon je na Malti proveo samo 5 dana, ali je u to kratko vrijeme uspio ukinuti red vitezova, većinu protjerati s otoka, te je osigurao bitnu pomorsku luku i opljačkao popriličnu svotu novca, također je reformirao društvo na otoku, ukinuo je ropstvo i feudalne privilegije te reformirao školstvo i upravu i uveo jednaka prava za sve ljude. General Vabouis je ostao na otoku s garnizonom 3000 ljudi a francuska armada je nastavila put prema Egiptu.¹³

Admiral Nelson je u međuvremenu pokušao pogoditi destinaciju francuske armade, točno je pretpostavio, nakon zauzeća Malte, da je konačna destinacija Egipat te je usmjerio svoju flotu prema Aleksandriji. U noći s 22. na 23.6 dvije flote su se došle jako blizu jedna druge, ali nisu toga bile svjesne. Britanska flota je prestigla francusku i došla do obale Aleksandrije 28.6. Nelson, uvidjevši da Francuzi nisu tu, je zaključio da je pogrešno pretpostavio neprijateljsku destinaciju, te je nastavio potragu dalje prema obali današnje Turske. Posljednji britanski brod

¹⁰ Dwyer, P, 2014. str. 369.-370.

¹¹ McLynn, F, 1998. Str.175.

¹² Dwyer, P, 2014. str. 372.-373.

¹³ McLynn, F, 1998. Str.176.

je napustio Aleksandriju samo dva sata prije nego što je vodeći francuski brod stigao.¹⁴ Čitava francuska flota je stigla 1.7., te nakon što se Napoleon uvjerio da Nelson nije u blizini naredio je pripreme za iskrcavanje.¹⁵

4. EGIPAT KRAJEM 18. STOLJEĆA

Egipat je u vrijeme francuske invazije bio po vlašću Osmanskog carstva još od 16. stoljeća, ali vladavina turskih sultana je bila samo nominalna, jer su pravu vlast u Egiptu držali različiti mamleučki begovi koji unatoč tome što nisu bili izvorno stanovnici Egipta su zahvaljujući svojoj vojnoj moći i vještini stekli vlast i prije dolaska Osmanlija i njihove uprave.¹⁶

Mamleuci su bili potomci robovskih vojnika koji su nakon temeljite indoktrinacije služili u vojskama različitih islamskih dinastija, s vremenom su se izdigli do položaja moći i stekli vlast u Egiptu, koji su pod svojom kontrolom držali gotovo tri stoljeća, sve do 1517.g. kada je osmanski sultan Selim 1. zauzeo Egipat i Siriju te slomio mamleučku moć, iako će njihov utjecaj nestati tek u 19. stoljeću.¹⁷

1789.g. sultan osmanskog carstva je bio Selim 3. a njegov formalni upravitelj Egipta je bio Bakr paša, najmoćniji od mamleučkih begova su bili Murat beg i Ibrahim beg¹⁸. Upravo ta dva bega će voditi glavni otpor Napoleonovoj ekspediciji. Sami Mamleuci nisu bili pretjerano popularni kod Arapa koji su činili većinu egipatskog stanovništva, a Osmansko carstvo je bilo u stanju propadanja, te se nije moglo brinuti za daleke pokrajine poput Egipta.¹⁹

¹⁴ Dwyer, P, 2014. str. 377.-378.

¹⁵ Cole, J, 2007. Str. 20.

¹⁶ Yves, Martin. 2017. „The French Army of the Orient 1798-1801: Napoleon's beloved 'Egyptians'“, London: Helion and Company. Str. 11.-13.

¹⁷ mameluci. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024. Pristupljeno 24.7.2024. <<https://www.enciklopedija.hr/clanak/mameluci>>.

¹⁸ Jabarti, Abd Al-Rahman, 2004. „Napoleon in Egypt: Al-Jabarti's Chronicle of the French Occupation, 1798“ Princeton: Markus Wiener Publishers.

¹⁹ Burleigh, N, 2007. str. 11.-13.

Francuzi su imali ideju Egipta temeljenu na idejama orijentalizma i djelima antičkih autora koji su govorili o području uz Nil kao izvoru ljudske civilizacije, prepunoj misterija i drevnih znanja koje su odavno izgubljene, sami Napoleon je prije puta sakupio zavidnu kolekciju djela o Egiptu s kojim je i sam bio fasciniran.²⁰

²⁰ Burleigh, N, 2007. str. 15.-17.

5. OSVAJANJE EGIPTA

5.1 Aleksandrija

Francuska vojska je 1. srpnja bila spremna za iskrcavanje, međutim admiral Brueys je savjetovao Napoleonu da se iskrcavanje odgodi zbog jakih vjetrova koji su pogađali flotu, no Napoleon nije gubio vrijeme i zapovjedio je da se krene s iskrcavanjem.²¹ Za iskrcavanje je odabrana plaža kod Marabouta, nekoliko kilometara od Aleksandrije, plaža je bila prepuna grebena i nije bila jednostavna za desant tolikog broja ljudi, no predstavljala je manji rizik od frontalnog napada na aleksandrijsku luku. U prvom valu iskrcao se 5000 ljudi s kojima je Napoleon odlučio odmah napasti, ne čekajući ostatak vojske koji se iskrcao kroz naredna dva dana.²²

Napoleon je očekivao slab otpor od stanovnika Aleksandrije koja je tada imala samo oko 8000 ljudi i mali vojni garnizon, međutim otpora je bilo te su aleksandrinici čak doveli i 4 topa, jako zastarjela ali učinkovita. Mamleuci su se uzdali u svoje konjaništvo koje je trebalo slomiti francusku pješadiju, koja je u tom stadiju napada, imala potporu samo lakog topništva, međutim pješaka taktika je napredovala od vremena kada je Mamleučko konjaništvo dominiralo bojištima te ih je Napoleon porazio. Mamleuci su se povukli u grad, a Francuzi još nisu iskricali teško opsadno topništvo, stoga je Napoleon naredio da se zidine napadnu pomoću ljestava i užadi te su oko podneva 2.7. zauzeli grad pod cijenu nekih 300 žrtava.²³

Vojska je bila u tom trenutku već gladna i žedna, međutim Napoleon je zabranio pljačku grada, što je imalo izrazito negativan učinak na moral njegovih ljudi.²⁴ Napoleon je izdao proglas narodu i eliti Aleksandrije u kojemu je govorio da je on došao osloboditi Egipćane strahovlade Mamleuka, vratiti Egipat svojim pravim vladarima- Osmanlijama te dati narodu samoupravu i iznad svega, slobodu, također obvezao se na čuvanje islamskih običaja te poštovanje njihovih zakona, uspio je spojiti egipatske želje s idejama francuske revolucije,

²¹ Cole, J, 2007. Str. 21.

²² McLynn, F, 1998. Str.176-177.

²³ Cole, J, 2007. Str. 22.-24.

²⁴ McLynn, F, 1998. Str.177.

međutim nisu mu svi stanovnici Aleksandrije povjerovali.²⁵ Dio beduina, ohrabren Napoleonovim obećanjima o zbacivanju Mamleuka, je sklopilo primirje s Francuzima što je osiguralo daljnje napredovanje bez straha od beduinskih napada na vojne kolone i logistiku.²⁶

Napoleon je 7. srpnja naredio da vojska krene prema Kairu. Aleksandrija je bila premala da bi dugo uzdržavala francusku vojsku, stoga je bilo ključno da se napredovanje što prije nastavi. General Kleber, koji je bio ranjen u glavu tokom opsade je ostao u Aleksandriji s 6000 ljudi, što je bilo više ljudi nego što je grad, nakon opsade, imao stanovnika.²⁷

U međuvremenu, mamleučki begovi su saznali za iskrcavanje francuza, te su počeli spremati odgovor. Murat beg je okupio vojsku skupa s velikim brojem topova te je nakon vijećanja s Ibrahim begom i ostalim pripadnicima vladajuće elite, krenuo ususret Napoleonovoj vojsci. Osmanskim upravitelje Egipta su Mamleuci optužili za pad Aleksandrije, tvrdeći da su zanemarili sve obrambene elemente, uskraćivali vojnicima plaće, a svaki mamleučki pokušaj jačanja obrane nazivali pobunom protiv sultana.²⁸

²⁵ Dwyer, P, 2014. str. 384.

²⁶ Cole, J, 2007. Str. 26.

²⁷ Dwyer, P, 2014. str. 384.

²⁸ Jabarti, Abd Al-Rahman, 2004. str.22-24.

5.2 Put do Kaira

Napoleon je vojsku podijelio u 3 kolone, 5.srpnja dvije kolone su krenule napredovati duž kanala koji je spajao Aleksandriju s Nilom, taj kanal je u ovo doba godine bio suh. Delta Nila je imala dvije glavne grane: Zapadnu zvanu Rozeta i istočnu svanu Damietta, napredovanje se dalje kretalo duž zapadne grane.²⁹

Velik problem vojsci je predstavljala pustinjska klima, francuska vojska je bila slabo pripremljena za te uvjete, vode nije bilo dovoljno a Napoleon se nadao da će putem naići na vodu, također francuske uniforme su bile napravljene za ratovanje u Europi te su bile iznimno ne prigodne za uvjete u Egiptu, većina vojnika nije ni imala spremnike za vodu.³⁰ Prvi problemi su se pojavili već 2 sata nakon izlaska iz Aleksandrije, kada su ušli u pustinju te su u narednim danima mnogi vojnici umirali od žeđi i umora, očajnički kopajući stare isušene bunare i pijući zagađenu vodu, što je dovelo do pojave bolesti u vojsci.³¹ 25 000 ljudi je napredovalo kroz pustinju trpeći, uz probleme s vodom i vrućinom te bolestima, stalne napade beduinskih plemena, te škorpione zmije i rojeve crnih muha, zbog svega toga nakon gotovo dva tjedna marša, Napoleonova vojska je bila na rubu pobune protiv svog zapovjednika.³² Unatoč svemu tome Napoleon je svoju izmučenu vojsku dovukao do gradića Rahmaniya gdje je napokon dobio dobre vijesti, u daljini je bila uočena mamleučka vojska, a Napoleonu je očajnički trebala neka vojna pobjeda da vrati vojsci moral, ali ipak nije došlo do velike bitke nego do manjih okršaja kako na kopnu tako i između riječnih flotila na Nilu.³³ Francuska je vojska pobijedila sve okršaje te je nastavila napredovanje prema Kairu. 21.srpnja su došli do simbola Egipta, velikih piramida u Gizi koje su mogli vidjeti u daljini. Nekoliko kilometara o piramida utaborila se glavna mamleučka vojska pod vodstvom Murat bega i Ibrahim bega, Napoleon je okupio svih 25 000 ljudi i spremio se za bitku koju je priželjkivao.³⁴

²⁹ Cole, J, 2007. Str. 37.

³⁰ Dwyer, P, 2014. str. 385.

³¹ Cole, J, 2007. Str. 38-40.

³² McLynn, F, 1998. Str.177-178.

³³ Dwyer, P, 2014. str. 386.

³⁴ McLynn, F, 1998. Str.178.

5.3 Bitka kod piramida

Oko 10 ujutro 21. srpnja nakon tjeranja mamleučke prethodnice uočena je glavčina njihove vojske skupa s utvrđenim položajima na obe strane Nila. Napoleon je održao govor svojim ljudima iz kojeg je ostala upamćena rečenica „ Vojnici, s vrhova piramida, gleda vas 40 stoljeća.“³⁵

Murat beg se utvrdio sa svojom konjicom kod sela Imbabe gdje je bila postavljena značajna baterija artiljerije koja je međutim bila fiksna bez značajnih mogućnosti za manevriranje što je ograničavalo njenu učinkovitost. Na drugoj obali Nila Ibrahim beg se utvrdio s ostatkom vojske. Oko 15 sati bilo je jasno da će Murat beg prijeći u ofenzivu, stoga je Napoleon naredio divizijama generala Desaix i Reyniera da zauzmu položaje između Imbabe i Gaze, te su ih tu Mamleuci napali svom silinom njihovog elitnog Konjaništva.³⁶ Mamleučki konjanici su u svojim uzastopnim jurišima doživjeli masakr pred francuskim pješачkim kvadratima, te su se krenuli povlačiti. Uvidjevši priliku još dvije divizije pod zapovjedništvom Bona i Menoua su krenile u napad na neprijateljski kamp. Uslijedila je panika među Mamleucima koji su se krenuli neorganizirano povlačiti , te se dio njih utopio u Nilu pokušavajući ga prijeći, međutim Murat beg je pobjegao sa svojih 2500 elitnih konjanika.³⁷ Na drugoj obali Nila, kada je Ibrahim beg vidio katastrofu koja je snašla njegove suborce, i sam se krenuo povlačiti te se pod pritiskom francuskog topništva čitava njegova vojska raspala i dala u bijeg.³⁸

Bitka je bila ogroman uspjeh za Napoleona, francuzi su izgubili samo tridesetak ljudi i imali su 260 ranjenika, s druge strane Mamleuci su imali preko 2000 mrtvih.³⁹ Ostatak dana Francuzi su proveli pljačkajući tijela, te su uspostavili tržnicu na kojoj su međusobno trgovali opljačkanim stvarima, tu noć je bilo organizirano i slavlje u čast pobjede.⁴⁰

³⁵ Cole, J, 2007. Str. 63.

³⁶ Cole, J, 2007. Str. 66.

³⁷ McLynn, F, 1998. Str.178-179.

³⁸ Jabarti, Abd Al-Rahman, 2004. str.37.

³⁹ Cole, J, 2007. Str. 68.

⁴⁰ Dwyer, P, 2014. str. 391.

5.4 Ulazak u Kairo i uprava grada

Nakon bitke kod piramida Napoleon nije gubio vrijeme i prešao je rijeku kako bi zauzeo Kairo, spremio se na teško osvajanje grada, no Mamluci su napustili grad i ostavili njegove stanovnike na milost Francuza. Jedini pokušaj nanošenja štete francuskoj vojsci je bilo paljenje trgovačkih brodova i svih dobara na njima.⁴¹ Napoleon je trijumfalno ušao u grad 24.srpnja te se smjestio u palaču jednog od begova. Kairo je bio veliko razočarenje za osvajače, grad je imao oko 260 000 stanovnika, otprilike kao i Beč u to doba, ali grad nije nimalo nalikovao na europska urbana središta, ulice su bile uske i prljave, građevine su se raspadale i prema opisima francuskih vojnika ni stanovnici grada nisu bolje izgledali.⁴² Napoleon je gotovo odmah nakon osvajanja grada izdao proglas narodu u kojem je govorio o poštovanju Islama i oslobođenju od turske vlasti, upravu je podijelio na 10 ljudi: 9 egipatskih dostojanstvenika i jednog francuskog savjetnika, dok je on sam bio na čelu uprave, također je planirao stvoriti senat od 189 najviših egipatskih dostojanstvenika.⁴³ Mnogo truda je otišlo u indoktriniranje egipatske populacije vrijednostima revolucije i slobode, Napoleon, koji je dobio nadimak Veliki sultan, se trudio na sve načine usrećiti Egipćane prisustvujući lokalnim ceremonijama, međutim bilo je mnogo kulturnih razlika poput ispijanja alkohola od strane francuskih vojnika ili nošenja zelene boje i brijanja brade.⁴⁴

Dok je Napoleon uređivao francusku vlast u Egiptu, do njega je došla vijest koja ga je bacila u nekoliko dana tuge i očaja. General Junot je imao aferu sa sluškinjom Napoleonove žene; Josephine, te mu je ona pisala o aferi koju Josephina ima s Hippolytom Charlesom, Napoleona je ta vijest toliko pogodila da je razmišljao o povratku u Francusku, međutim njegovi bliski suradnici su ga odgovorili od napuštanja svoje vojske.⁴⁵ Kao odgovor i Napoleon je prvo imao aferu s jednom egipatskom ženom a zatim s ženom jednog od svojih časnika.⁴⁶

⁴¹ Cole, J, 2007. Str. 69.

⁴² Dwyer, P, 2014. str. 393-394.

⁴³ McLynn, F, 1998. Str.179-180.

⁴⁴ Dwyer, P, 2014. str. 400-402.

⁴⁵ Cole, J, 2007. Str. 77.78.

⁴⁶ Dwyer, P, 2014. str. 400.

Sredinom prosinca pojavio se još jedan problem; kuga, koja je iz Carigrada stigla do Egipta. Gotovo odmah stvarane su nove bolnice, uvedena su pravila higijene te se provodila karantena, međutim bolest se, zbog nepoznavanja njezinog načina širenja i tretiranja bolesnih, nije mogla zaustaviti te će biti problem kroz čitavi boravak Francuza u Egiptu.⁴⁷

5.5 Bijeg Murat bega i Ibrahim bega

Nakon uspostavljanja administracije u Egiptu, krenuo na sjever u potjeru za Ibrahim begom koji se kretao put Sinaja, a u međuvremenu je poslao generala Desaixa u potjeru za Murat begom koji se kretao prema gornjem Egiptu, dakle na jug. General Desaix je sa samo 3000 ljudi dokazao svoj vojni genij te je sustigao Murat bega i porazio ga u bitkama kod El Lakuna, Sahmuda te Abnuda ali nije uspio ubiti mamleučkog bega.⁴⁸

Napoleon je prvo poslao Generala Lecreca, svog zeta, koji je bio zapovjednik konjice, na sjever da sustigne Ibrahim bega koji je sakupljao novu vojsku. Lecrec je sustigao mamleučku vojsku te ga je ona napala kod sela Al Khanqa 5.kolovoza.⁴⁹ Bitka je bila teška te su se uskoro i seljaci pridružili napadu na Francuze iako je samo oko 15% seljaka bilo naoružano vatrenim oružjem, a ostali pretežno starinskim mačevima i toljagama, također su se i Beduinska plemena pridružila Mamleucima. Lecrec je bio brojčano nadjačan te je uskoro naredio povlačenje pod pritiskom svojih pješaka, koji su imali osjećaj da će biti masakrirani od strane Egipćana. Napoleon je Lecrecu poslao pojačanja i uskoro se Ibrahim beg povlačio. Napoleon je naredio potjeru te je vojska u nekoliko instanci sustigla Ibrahim bega i došlo je do niza manjih okršaja u kojima je i sam beg ranjen, međutim kako se Ibrahim zaputio u Sinajsku pustinju, Francuzi nisu više imali dovoljno zaliha vode i hrane da ga prate. Dok se Napoleon bavio Ibrahim begom, do njega je došla vijest o velikoj katastrofi koja je zadesila njegovu mornaricu.⁵⁰

⁴⁷ Dwyer, P, 2014. str. 413.

⁴⁸ McLynn, F, 1998. Str.182-183.

⁴⁹ Cole, J, 2007. Str. 83.

⁵⁰ Cole, J, 2007. Str. 83-95.

5.6 Bitka na Nilu

Admiral Horatio Nelson je nakon dolaska je nakon dolaska do obale Grčke dobio točne informacije o francuskom iskrcavanju, te se uputio prema Aleksandriji 31. srpnja s namjerom uništavanja francuske flote.⁵¹

Francuska flota je bila usidrena kod Aboukira te je tu dočekala britansku flotu. Dvije mornarice su bile gotovo izjednačene u snazi, te su obe imale po 13 velikih ratnih brodova. Nelson je u sumrak napao te nanio težak poraz Francuzima. Samo dva francuska broda su uspješno pobjegla iz bitke, Britanci su imali samo 218 mrtvih nasuprot 1700 francuskih, uz to Britanci su zarobili 3300 mornara i 9 brodova. Jedina utjeha Francuzima je bilo to što je i britanska flota bila teško oštećena te nije imala snage izvoditi daljnje napade na Napoleonovu vojsku.⁵² Admiral Brueyes, zapovjednik francuske flote je već na početku bitke pogođen topovskom kuglom koja mu je otkinula nogu te je od posljedica ranjavanja umro, a zapovjedništvo je preuzeo njegov zamjenik admiral Villeneuve koji nije učinio ništa kako bi porazio Britance, sami Villeneuve će kasnije ponovo biti poražen od strane Nelsona kod zloglasnog Trafalgar, ni admiral Nelson nije prošao neozlijeđen te ga je pogodio geler u čelo, međutim to za njega nije bila strašna ozljeda jer je u prethodnim bitkama već izgubio desno oko i desnu ruku.⁵³

Krivica za ovakav poraz je bila Napoleonova kao vrhovnog zapovjednika, međutim admiral Brueys je jako loše pozicionirao svoju flotu te se izložio napadu, . Poraz kod Aboukira je značio da je ekspedicija zapela u Egiptu bez mogućih načina za evakuaciju ili dovođenje pojačanja iz Francuske, nastali su još i politički problemi: Turci su, saznajući za poraz, prekinuli pregovore s Francuskom te su čvrsto stali na stranu neprijatelja mlade republike.⁵⁴ Bitka je bila i veliki udarac Napoleonovom prestižu te je uništila njegove snove o orijentalnom carstvu.⁵⁵

⁵¹ McLynn, F, 1998. Str.180.

⁵² Cole, J, 2007. Str. 108-110.

⁵³ Dwyer, P, 2014. str. 417.

⁵⁴ McLynn, F, 1998. Str.180-181.

⁵⁵ Dwyer, P, 2014. str. 423.

5.7 Pobuna u Kairu

Situacija u Kairu između njegovih stanovnika i Francuza je stalno bila napeta i već je bilo nasilja ali kada je sultan objavio rat Francuskoj situacija je dosegla točku pucanja. Francuska i Osmansko carstvo su bili saveznici već stoljećima i na osmanskome dvoru su se vodile velike rasprave oko reakcije na Napoleonovu invaziju, rat s Francuskom je značio prihvaćanje Ruske pomoći, a Osmanlije i Rusi su tradicionalni neprijatelji. Sultan Selim III. je odgađao odluku koliko je mogao ali je ipak 9.rujna formalno objavio rat Francuskoj. Napoleon je odbio vjerovati u takvu vijest ali kada su Imami iz svih džamija u Kairu počeli prenositi sultanovu poruku bilo je jasno da se sprema pobuna.⁵⁶

Pobuna je počela 21. kolovoza te je gotovo odmah usmrćeno 250 francuskih vojnika.⁵⁷ Klerici koje je Napoleon imenovao u svoje vijeće su se podijelili na 3 frakcije, jedne koji su se skrili, druge koji su aktivno sudjelovali u pobuni i na treće koji su pokušali smiriti tenzije zbog straha od francuske vojne moći. Grčka zajednica kao i dio kršćanskog stanovništva su stali na francusku stranu. Napoleon je bio bijesan, te je naredio da se podijeli oružje, te da se trupe koncentriraju oko velike džamije, a artiljerija je stavljena na položaje tokom noći. Vojski je naređeno da otvore paljbu na pobunjenike, te je dopuštena svaka brutalnost kako bi se spriječio priljev Beduinskih konjanika koji su iskoristili priliku kako bi se slili u grad.⁵⁸

Napoleon je ipak pokušao pregovarati, međutim pobunjenici su to shvatili kao slabost, te su pojačali pobunu, uskoro su Francuzi uništili dobar dio grada, posebno one četvrti koje su bile centar pobune, te su prodrli u veliku džamiju i opljačkali je. Kada su pobunjenici shvatili da gube okrenuli su se pregovorima koje je sad pak Napoleon odbio.⁵⁹

Pobuna je trajala 2 dana i koštala je živote oko 300 Francuza te oko 2000 Egipćana, poginulo je i nekoliko visokih časnika uključujući jednog generala, ali pobuna je ipak ugušena.⁶⁰

⁵⁶ Dwyer, P, 2014. str. 424-425.

⁵⁷ McLynn, F, 1998. Str.184.

⁵⁸ Cole, J, 2007. Str. 204-208.

⁵⁹ Dwyer, P, 2014. str. 425-427.

⁶⁰ McLynn, F, 1998. Str.184-185.

Vođe pobunjenika su se predale kako bih zaštitili svoje ljude, te je Napoleon proglasio opću amnestiju osim za vođe i inicijatore pobune. Napoleon je htio spriječiti odmazdu koju su zahtijevali njegovi vojnici, ali nije mogao pustiti da pobuna prođe relativno nekažnjeno, stoga je vođama pobune odrubio glave, ali u tajnosti bez javnog pogubljenja, a onim vođama koji su bili pripadnici vjerske Uleme je odredio kućni pritvor. Svaki stanovnik kod kojeg je nađeno oružje je također bio pogubljen.⁶¹

Nakon kraja ubijanja Napoleon je iskoristio priliku da poveća poreze, te je gradu Kairu nametnuo kaznu u iznosu od 12 milijuna franaka te je uveo nove policijske snage u svaku četvrt kako bih поближе motrio stanovništvo, također su srušene neke džamije i na njihovim mjestima su podignute utvrde, daljnja utvrđenja su građena po čitavome gradu. Zadnja mjera koja je provedena je ukidanje Divana, čime su Egipćani uklonjeni s pozicija moći te su se mladi stanovnici počeli novačiti u vojsku stvarajući nove postrojbe(nisu popunjavali francuske postrojbe).⁶²

Pobuna u Kairu je pokazala koliko je francuska vlast u Egiptu krhka, te je u kombinaciji s gubitkom flote uvela sumnju u opstanak same ekspedicije, s time sada je Napoleon morao računati na napad same Osmanske vojske, uza sve to Direktorij ga je gotovo otpisao zbog sve gore situacije u Europi, već spomenuta kuga je i dalje harala te je gotovo 15% vojske izbačeno iz stroja, te je moral bio na rekordno niskoj razini.⁶³ Napoleon je izlaz iz situacije planirao naći u Siriji i Palestini, pa se ponovo okrenuo pomirbi s egipatskim stanovništvom predstavljajući sebe kao čovjeka čija sudbina leži u Egiptu i Orijentu, čime je sebe htio prikazati kao nekoga koga je sam Bog poslao, htio je na račun religije postići potporu naroda kojeg je smatrao praznovjernim, međutim upitno je koliko je uspio u svome naumu.⁶⁴

⁶¹ Dwyer, P, 2014. str. 427-429.

⁶² Cole, J, 2007. Str. 212-216.

⁶³ McLynn, F, 1998. Str.185

⁶⁴ Dwyer, P, 2014. str. 429-430.

5.8 Palestina i Sirija

Nakon objave rata Francuzima, Osmanski je sultan planirao ofenzivu na Egipat, ona je trebala biti pokrenuta iz dva smjera, jedna vojska koja se skupljala u Grčkoj i na Egejskoj obali, je trebala biti prebačena u Egipat na britanskim brodovima. U Siriji i Palestini se skupljala druga Osmanska vojska i ona je trebala kopnenim putem, preko Sinaja, napasti Egipat. Napoleon nije htio biti uhvaćen između tih dviju vojski, te je odlučio udariti prvi.⁶⁵ Bonaparte se uskoro spremio za invaziju Sirije, osim uklanjanja osmanske prijetnje, nesumnjivo je imao i druge razloge za napad, no međutim njih je teže odrediti, teorije se kreću od pokušaja stvaranja orijentalnog carstva do popune svoje vojske različitim manjinskim narodima poput Maronita i Druza, još jedan razlog je i zasigurno bilo konačno uklanjanje Ibrahim bega s političke scene.⁶⁶

Za invaziju, Napoleon je osigurao 13 000 ljudi, oko 900 konja te oko 50 teških topova, u Kairu je ostavljen garnizon od oko 5000 ljudi. Napoleon je napustio Kairo 10. veljače te se uputio prema Siriji. Marš kroz Sinajsku pustinju je bio težak unatoč tome što je bila zima, te su mnoge tovarne životinje zaklane kako bih se vojska prehranila. Prvi veća prepreka je bila tvrđava El Arish koji je Francuze zadržao preko tjedan dana.⁶⁷ Nakon pada tvrđave vojska je nastavila dalje, te je stigla do Gaze 24. veljače. Gaza se predala nakon jednodnevnog okršaja i Francuzi su zarobili veću količinu hrane i municije. Jezzar paša, osmanski upravitelj Palestine se nije upuštao u direktnu borbu te je koristio razne utvrde poput El Arisha i Gaze kako bih usporio Napoleona dok Osmanska vojska stigne iz Damaska.⁶⁸

Sljedeća tvrđava koju je trebalo zauzeti je bila Jaffa čija je opsada započela 3. ožujka. Jaffa je pala 7. ožujka i grad je pljačkan nekoliko dana, francuski vojnici su nemilosrdno silovali i ubijali stanovnike Jaffe, ni njihovi vlastiti zapovjednici ih nisu mogli zaustaviti, ubijanje je stalo tek kada su se vojnici jednostavno umorili od tolikog krvoprolića, preostali branitelji grada su se predali kada su dobili obećanje od Napoleona, da će im životi biti pošteđeni.

⁶⁵ McLynn, F, 1998. Str.189.

⁶⁶ Dwyer, P, 2014. str. 430-433.

⁶⁷ McLynn, F, 1998. Str.189-190.

⁶⁸ Dwyer, P, 2014. str. 435-458.

Uskoro se Napoleon predomislio i naredio da se zarobljenici pogube, njegovi generali su ušli u duboke rasprave, te su ga pokušali odgovoriti od te odluke, međutim jedan po jedan, prihvatili su Napoleonovu odluku.⁶⁹ 3000 branitelja Jaffe , te oko 1400 zarobljenika iz Gaze su osuđeni na smrt, nakon početka pogubljenja dana je i zapovijed da se koriste bajunete, kako bi se sačuvala municija. Masakr u Jaffi je najveća ljaga na Napoleonovu imenu, a to krvoproliće je opravdavano na različite načine, od pogubljenja francuskih glasnika, do zapovijedi Jezzar paše da se ubijaju francuski zarobljenici, također postoje i pragmatična opravdanja, koja kažu da bi se zarobljenici kad-tad vratili na stranu Osmanlija i nastavili borbu , međutim Napoleon je koristio nedostatak hrane i vode za svoju vojsku kako bi opravdao masakr.⁷⁰

Nakon nekoliko dana od pada grada, Kuga je sustigla vojsku te je uzela oko 800 života, Napoleon je postavljao primjer svojoj vojsci tako što je javno obilazio oboljele i govorio kako Kuga nije zarazna, no to nije bilo dovoljno te je moral vojnika bio uništen i mnogi su se izolirali od svojih suboraca, tada je Napoleon okušao sreću te javno dotaknuo čireve jednog od zaraženih vojnika, pod uvjerenjem da strah širi Kugu, taj potez je barem malo uspio popraviti moral vojske i marš prema Akri je krenuo 14. ožujka.⁷¹

18. ožujka vojska je stigla do Akre te je čekala da ih sustignu teški opsadni topovi koju su se prevozili morskim putem , međutim Britanska mornarica je zarobila te brodove i sada je Napoleon ostao bez ključnog sredstva za opsadu.⁷²

Da je Napoleon stigao pred Akru samo nekoliko dana prije, Jezzar paša bi evakuirao grad i prepustio ga Francuzima, međutim dolazak britanske mornarice i njihovo uvjeravanje zadržalo je tursku vojsku u gradu, no i dalje Napoleon je imao preko 10 000 iskusnih i discipliniranih vojnika, nasuprot njima grad je imao samo oko 4000 branitelja, te su Francuzi i bez teškog topništva imali velike šanse da zauzmu grad. Jezzar paša je imao velik utjecaj na

⁶⁹ Dwyer, P, 2014. str. 439-442.

⁷⁰ McLynn, F, 1998. Str.189-190.

⁷¹ Dwyer, P, 2014. str. 445-446.

⁷² Cole, J, 2007. Str. 243.

svoje ljude, bio je poznat pod nadimkom „Mesar“ te je odmah na početku opsade pogubio sve kršćanske stanovnike grada, ostatak stanovništva se iz straha bio spreman boriti do smrti.

Napoleon je početak opsade proveo uzalud pokušavajući frontalne napade na grad koji nisu donosili puno uspjeha, početkom travnja napokon je kopnenim putem krenulo stizati topništvo, te se Napoleon spremao da napokon zauzme grad, međutim do njega je uskoro stigla vijest o dolasku turskih pojačanja.⁷³

Napoleon je podijelio svoju vojsku i njegovi generali su krenuli ususret Osmanskoj vojsci, u prvom okršaju general Junot je pobijedio manji Osmanski odred, zatim je, nekoliko dana kasnije, general Kleber s 1500 ljudi pobijedio turski odred od 6000 ljudi te je i general Murat s nekoliko stotina ljudi uništio 5000 Turaka, nošen tim ranim uspjesima Kleber je odlučio u zoru 16. travnja iznenada napasti Osmansku vojsku od 25 000 ljudi sa svojom divizijom od samo 2000 ljudi. Turska vojska se uskoro oporavila od iznenađenja te je stjerala Klebera u kut, on se sa svojim ljudima spremio na otpor do smrti, kada je iznenada oko 16 sati Napoleon usiljenim maršem stigao iz Akre te je porazio neprijateljsku vojsku. Francuzi su iako brojčano nadjačani u nekoliko bitaka potpuno porazili čitavu Osmansku vojsku koja je brojila preko 40000 ljudi ali Akra još nije bila zauzeta.⁷⁴

Nakon povratka iz bitke, Napoleon je nastavio opsadu, ali je gubio strpljenje i nastavio naređivati besmislene frontalne napade. Francuski mineri su krajem travnja i početkom svibnja krenuli postizati uspjehe te je napokon izgledalo da će Francuzi zauzeti grad, no tada je primijećena flota u daljini, Napoleon je mislio da su stigla pojačanja iz Francuske, no uskoro su primijećene Britanske i Osmanske zastave, vojska od 10 000 ljudi je stigla da pomogne braniteljima grada. Vidjevši svježe neprijateljske snage, Napoleon je naredio posljednji opći napad na grad, međutim i taj pokušaj je propao uz teške gubitke na obje strane.⁷⁵

Napoleon je donio odluku da se podigne opsada i da krene povlačenje prema Egiptu. Prvi problem je bio prijenos ranjenika, koji je bilo oko 2000, oni su gotovo svi uspješno prevezeni

⁷³ Dwyer, P, 2014. str. 447-448.

⁷⁴ McLynn, F, 1998. Str.191-192.

⁷⁵ Dwyer, P, 2014. str. 448-450.

do Jaffe, međutim vojska je presporo marširala i bila je izložena pozadinskim napadima, stoga je donesena odluka da se dio zarobljenika ubije iz milosti, a oni lakše ranjeni su nastavili povlačenje. Sljedeći problem je bio ponovni prelazak Sinajske pustinje prilikom čega je još vojnika umrlo od žeđi i vrućine. Vojska je stigla na tlo Egipta tek 3. lipnja, invazija Sirije je unatoč nekim spektakularnim pobjedama, završila potpunim porazom koji Napoleon nije mogao sakriti iako je održao trijumf 14. lipnja u Kairu.⁷⁶

U Siriju je otišlo oko 13 000 vojnika, a nakon 4 mjeseca vratilo ih se oko 8000 od kojih je većina bila u lošem psihofizičkom stanju, sve skupa vojska u Egiptu je spala na niti polovicu svoje originalne veličine. Katastrofa u Siriji je i dodatno pojačala otpor egipatskog stanovništva, koje Napoleonova propaganda nije mogla uvjeriti da su se iz Sirije vratili kao pobjednici. General Kleber, koji se divio Napoleonovu vojnome geniju je ipak kritizirao svog zapovjednika tvrdeći da Napoleon nije znao organizirati logistiku, te da nije bilo jasnog plana za okupaciju Sirije u slučaju pobjede.⁷⁷

⁷⁶ McLynn, F, 1998. Str.193-194.

⁷⁷ Dwyer, P, 2014. str. 458-461.

5.9 Aboukir

Odmah po povratku iz Sirije i završetku trijumfa, Napoleon je počeo reorganizirati vojsku i upravu Egiptu kako bih spriječio nove pobune, ponukane neuspjehom u Siriji. Prvo je vojska regrupirana i stvorene su nove, mobilne postrojbe za patrolu Egiptom, mornaričke postrojbe su većinom rasformirane i priključene pješadiji. Nakon reorganiziranja vojske, počela je nova represija lokalnog stanovništva, stotine ljudi su bile osuđene na smrt, među njima gotovo sve prostitutke u Kairu, one su pogubljene da bi se spriječilo širenje bolesti, a Egipćanima je to opravdano na osnovu vjerskog zakona. Napoleon je naredio i proučavanje Kuge, najvjerojatnije kako bi tu bolest optužio za skori propast svoje avanture u Egiptu, no tada je sve palo u drugi plan, jer se Osmanska flota pod pratnjom Britanske usidрила kod Aboukira 11.7.1799. Nakon 3 dana iskrcala se turska vojska od 15 000 ljudi.⁷⁸

Francuski garnizon kod Aboukira je imao samo oko 1300 ljudi pod zapovjedništvom Marmonta, oni su zadržali Osmanlije gotovo 4 dana, što je Napoleonu kupilo dragocjeno vrijeme kako bi stigao iz Kaira. Napoleon je do Aboukira doveo samo 6000 ljudi, te je znajući da je nadjačan gotovo 3 naprema 1, odlučio izvesti iznenadni napad. Genij francuskog zapovjednika je ponovo došao do izražaja, naredio je napad Muratove konjice, znajući da Turci još nisu iskrcali vlastitu konjicu, tim manevrom uz potporu pješništva, turska je vojska razdvojena na dva dijela te se krenula povlačiti na drugu liniju obrane, međutim ponovo ih je presjekla Muratova konjica, tada je Napoleon krenuo u opći napad i potjerao Turke do mora, gdje su se mnogi utopili. Osmanski zapovjednik se predao skupa s 1500 elitnih Janjičara, a ostatak vojske se zabarikadirao u tvrđavu Aboukira. Bitka je bila ogroman uspjeh za Francuze koji su izgubili samo 220 ljudi nasuprot gotovo 5000 mrtvih na turskoj strani.⁷⁹

⁷⁸ Dwyer, P, 2014. str. 461-462.

⁷⁹ McLynn, F, 1998. Str.196-197.

5.10 Odlazak Napoleona

Pri povratku u Kairo Napoleon je počeo planirati svoj odlazak, o kojemu je zasigurno razmišljao već neko vrijeme, nakon pobjede kod Aboukira i propasti invazije Sirije, ništa ga više nije zadržavalo u Egiptu. Definitivna odluka je došla 11. kolovoza kada su do njega stigle Francuske novine u kojima je jasno pisalo u kolikim se problemima našla mlada Republika. Nova koalicija francuskih neprijatelja je zauzela Nizozemsku i Švicarsku, te poništila sve Napoleonove pobjede u sjevernoj Italiji, do njega su došle i vijesti o navodnome državnome udaru koji se spremao u Parizu. Napoleon je morao nešto poduzeti, i odlučio je napustiti svoju vojsku.⁸⁰

Napoleon je znao da će britanska flota kad-tad morati napustiti blokadu Aleksandrije kako bi osvježila zalihe vode i hrane i to se dogodilo 12. kolovoza, te je Napoleon nakon 6 dana napustio Kairo i krenuo na sastanak s generalom Kleberom koji ga je trebao naslijediti na mjestu vrhovnog zapovjednika. Sastanak s Kleberom se nikad nije dogodio, jer se Napoleon potihom ukrcao na brod i napustio Egipat, a Kleber je samo dobio njegovo pismo.

Vojska je bila temeljito razočarana i gnjevna na svog zapovjednika koji ih je ostavio s nepacificiranom zemljom, neprijateljima na pragu te velikim nedostatkom ljudi, opreme i baruta, jedino što je tješilo vojsku je bilo to što, bez Napoleona imali su nadu u pregovore s Britancima o njihovoj evakuaciji, te je izbor Klebera za novog zapovjednika bio univerzalno prihvaćen.⁸¹

⁸⁰ McLynn, F, 1998. Str.197-198.

⁸¹ Dwyer, P, 2014. str. 464-467.

6. KRAJ EKSPEDICIJE

Odmah po odlasku Napoleona general Kleber je zanemario njegove naredbe i ušao u pregovore s Britancima i Turcima. Admiral Smith je trebao služiti kao posrednik između Francuza i Osmanlija, te je dogovoreno da će Francuzi napustiti Egipat i predati se ako im se dopusti siguran prolaz do Francuske. Sve strane su pristale na uvjete kapitulacije, međutim britanski premijer William Pitt je odbio, te je tražio isključivo bezuvjetnu kapitulaciju Francuske vojske, što je Kleber odbio. Borba se nastavila i Kleber je postigao sjajnu pobjedu kod Heliopolisa porazivši tursku vojsku koja je bila brojčano nadmoćna njegovoj, no uskoro je Klebera ubio mladi muslimanski fanatik u Kairu. General Menou, jedini časnik koji se preobratio na Islam, je preuzeo zapovjedništvo, zatim se u ožujku 1801. godine britanska vojska iskrcala u Egiptu te je porazila Francuze dok Aboukira. Nakon nekoliko mjeseci borbe garnizon u Kairu se predao iako je imao 10 000 ljudi, a general Menou je nastavio borbu u Aleksandriji.⁸²

Menou se utvrdio, spremio hrane za nekoliko mjeseci, imao je oko 9000 ljudi, međutim tvrdio je da je imao premalo vremena za pripremu dodatnih zaliha i izgradnju fortifikacija, za nedostatak vremena krivio je kapitulaciju Kairskog garnizona. Menou se htio boriti, ali njegovim ljudima je moral već bio uništen, stoga je otvorio pregovore s Britancima. Dogovoreni su uvjeti po kojima se vojska skupa s osobnim naoružanjem može vratiti u Francusku, skupa s osobnim stvarima i 10 topova, međutim plijen i brodovi će ostati Britancima. Predaja je stupila na snagu 2. rujna. 1801 godine i francuska okupacija Egipta je službeno završila.⁸³

⁸² McLynn, F, 1998. Str.199.

⁸³ Mackesy, P., 1995. „The British Victory in Egypt, 1801: The End of Napoleon's Conquest“ London: Routledge. Str.223.-224.

7. ORGANIZACIJA VOJSKE I VOJNIČKA SVAKODNEVICA

Većina zapovjednika vojske Orijenta, koja je krenula na Egipat je po današnjim standardima bila izrazito mlada, od 31 generala čak 11 je bilo mlađe od 30 godina, a samo petorica su bila starija od 50, niži časnici su suprotno tome bili većinom u svojim tridesetima, što se čini kao kontradikcija, no to je direktna posljedica Francuske revolucije, od 2500 časnika koji su krenuli u Egipat, samo oko 3.5% su bili časnici prije revolucije. Većina ljudi se pridružila vojsci nošena patriotskim nacionalnim žarom koji je zavladao Francuskom 1792.g. Nova vojska ustrojena iza revolucije je nudila mnoge prilike ljudima koji u staroj kraljevskoj vojsci jednostavno nisu mogli napredovati, unatoč svojim vještinama, naime u doba monarhije veliku većinu časničkih položaja su držali plemići.⁸⁴ Što se tiče prosječnog vojnika, do vremena Egipatske ekspedicije on je rijetko bio dobrovoljac, za razliku od većine europskih zemalja tog vremena Francuska je republika uvela novačenje stanovništva koje je bilo transparentno prema socijalnim i političkim klasama, svi su jednako služili. Upravo je ta novina, koju je Napoleon kasnije još unaprijedio omogućila slanje većih vojski na različita bojišta, poput Egipta, te je to revolucioniralo ratovanje kao takvo.⁸⁵

1792.g. vojska je doživjela preustroj i konvencionalne pješačke pukovnije su zamijenjene novim postrojbama, takozvanim polubrigadama, za ekspediciju u Egiptu opremljene su dvije vrste ; linijske polubrigade i polubrigade lakog pješaštva, na papiru svaka polubrigada je imala oko 3000 ljudi, međutim u Egiptu je rijetko kada dostignut taj broj, te je u prosjeku svaka imala oko 1700 ljudi. Vojska Orijenta je imala oko 15 polubrigada raspoređenih u 5 divizija. Uz pješaštvo u Egipat je došlo i oko 2700 konjanika, raspoređenih u jednu diviziju od 7 pukovnija, a svaka pukovnija imala između 350 i 400 konjanika. Za topničku potporu vojsci Orijenta je dodijeljeno 72 topa, 34 teška opsadna topa te 40 minobacača i 24 haubice, ostatak vojske su činili inženjeri, mineri te vojni doktori i pripadnici logistike.⁸⁶

⁸⁴ Yves, Martin, 2017: str.23-24.

⁸⁵ Forrest, A, 2006. „Napoleon's Men: The Soldiers of the Revolution and Empire“, London: Hambledon Continuum. str. 8-15.

⁸⁶ Barthop, M i Embelton, G. 1992. „Napoleon's Egyptian Campaigns 1798-1801“ , London: Osprey publishing. str.7-15.

Vojnička svakodnevnica je u Egiptu bila bitno drugačija od one na ostalim ratištima, prvi šok je bila pustinjska klima, osim sunca veliku je muku vojnicima zadavala i bolest, poglavito Kuga. Uz osnovne potrepštine vojska je na drugim ratištima navikla na prisutnost relativno prijateljske lokalne populacije, što u Egiptu nije bio slučaj, iznimku su činile male kršćanske zajednice. Veliki šok vojnicima je bio i izgled lokalnih žena, koji su opisivane kao blago rečeno, neprivlačne, stoga su europske žene koje su se našle u Egiptu često bile žrtve seksualnog nasilja. Prostitucija je bila uobičajena pojava, pogotovu u Kairu, a i visoki zapovjednici, poput Napoleona i Klebera su imali mnoge afere dok su ostali visoki časnici nerijetko preuzimali hareme poraženih Mamleučkih vojskovođa kao ratni plijen. Mnoge od tih žena su kasnije brutalno ubijane od strane Osmanskih vlasti zbog odnosa s nevjernicima, a većinu prostitutki u Kairu su ubili Francuzi po Napoleonovoj zapovijedi, kako bi se spriječilo širenje spolnih bolesti. Sve dosad nabrojeno je dovelo do totalnog pada morala i pojave očajja kod vojnika, poglavito pred kraj ekspedicije, što je dovelo do pojave ovisnosti o alkoholu i drogama.⁸⁷

⁸⁷ Yves, Martin, 2017: str.36-39.

8. KULTURNO ZNANSTVENI ASPEKT

Napoleon je u Egipat poveo 151 francuskog umjetnika i znanstvenika, oni su odgovorili na generalov poziv za intelektualcima i znanstvenicima, koji su ga trebali pratiti na tajno odredište, naime te kada su bili već na putu, saznali su da je Egipat destinacija. Šarolika skupina uključivala je fizičare, kemičare, inženjere, astronome, medicinare, biologe i naturaliste, čak i pjesnike te slikare. Većina njih je bila u svojim dvadesetima i nije znala gotovo ništa o Egiptu, ali ipak tokom 3 godine boravka u Egiptu mnoge misterije su riješene i utrt je put za kasnija otkrića. Osim intelektualnog rada mnogi su znanstvenici bili i direktno korisni samom Napoleonu, poput kemičara koji su pravili barut ili matematičara koji su bili dobri logističari, te astronoma koji su bili korisni u navigaciji nepoznatim terenom.

Tokom svog boravka u Egiptu, znanstvenici su zabilježili i dokumentirali velik broj Europljanima novih životinjskih i biljnih vrsta, te nebrojenih geoloških fenomena. Svojim promatranjem drevnih ruševina i ostataka utrljali su put novoj znanosti; arheologiji. 32 su znanstvenika umrla u Egiptu, a oni preživjeli su svoj rad dokumentirali u opsežnom opisu Egipta od kojeg su napravili Enciklopediju. Najvažnije otkriće ekspedicije je kamen iz Rozete, na kojem je na 3 jezika napisan isti tekst, taj kamen je omogućio dešifriranje hijeroglifa, što je omogućilo rasvjetljavanje mnogih tajni drevnog Egipta.⁸⁸

Kako bi pomogao znanstvenicima, Napoleon je u Kairu osnovao; Egipatski institut, u kojemu su se nalazilo sve potrebno za rad znanstvenika, iz tog instituta su ostali i jedini zabilježeni podatci o egipatskoj medicini toga vremena i zdravlju lokalnog stanovništva.⁸⁹

Znanstvenici koji su pratili Napoleona, su direktno utjecali na stvaranje Egiptologije kao znanosti, ali su i doveli to takozvane Egiptomanije u Europi koja je dovela do novih smjerova umjetnosti i arhitekture, ali i do ogromnog pljačkanja drevnih spomenika i artefakata od kojih se većina i dan danas nalazi izvan Egipta. Suprotno starijim vjeroanjima, Napoleonovi

⁸⁸ Burleigh, N, 2007. str. 8-10.

⁸⁹ Russell, T. G., & Russell, T. M. (2003). Medicine In Egypt At The Time Of Napoleon Bonaparte. *BMJ: British Medical Journal*, 327(7429), 1461–1464. <http://www.jstor.org/stable/25458083>

znanstvenici, sa sobom nisu ponijeli gotovo ništa, te ih se stoga nepravedno optuživalo za pljačku. Stanovnici Egipta su također imali koristi od znanstvenika, nakon odlaska Francuza, Egipat je imao tiskarsku radnju, povećan je interes za obrazovanje i strane jezike, Francuski jezik je postao jezik kulture, te su donedavno neke ulice u Egiptu nosile francuska imena.⁹⁰

9.ZAKLJUČAK

Napoleonova ekspedicija u Egipat je višeslojni pothvat koji je obuhvatio vojnu te političku i znanstvenu sferu. Iako je sama ekspedicija na koncu bila neuspješna i nije postigla svoje primarne ciljeve, kako slabljenja britanske moći, tako ni zauzimanja novih prekomorskih posjeda za Francusku, ona je ipak ostavila neizbrisiv trag, kako na samu Egipat, gdje se još osjeća francuska kultura tako i na Napoleona na kojeg je ona ostavila velik utjecaj. Ekspedicija je za njega prekretnica, koja je otkrila njegove mane kako i prednosti, te je direktno utjecala na njegov put do vrhunaca moći.

Mimo svega toga, ekspedicija je otvorila vrata nečemu mnogo širem, intelektualnoj i kulturnoj renesansi koja je snažno utjecala na Europu. Znanstveni doprinosi, uključujući dešifriranje egipatskih hijeroglifa, duboko su promijenili zapadnu percepciju povijesti i kulture drevnog Egipta te su doveli do stvaranja Egiptologije kao posebne grane znanosti koja je i danas iznimno popularna. Bilo je i mračnijih aspekata ekspedicije, poput različitih pokolja i ratnih zločina, također podizanje svijesti o drevnoj povijesti je imalo i lošu stranu, koja je dovela do kasnijih sustavnih pljački, ne samo Egipta nego i ostalih drevnih nalazišta.

Egipat je ojačao Napoleonovu sliku kao vođe koji ne djeluje samo na bojnopolju, već i u intelektualnoj sferi. Na koncu, Napoleonova egipatska ekspedicija ostavlja naslijeđe koje nadilazi vojne okvire te ostavlja trajni trag u europskoj i bliskoistočnoj povijesti.

⁹⁰ Burleigh, N, 2007. str. 241-248.

10.SADRŽAJ

Napoleonova ekspedicija u Egipat započela je 1798.g. i trajala je do 1801.godine. Razlozi ekspedicije su višestruki, od novih prekomorskih posjeda do slabljenja britanske moći i utjecaja, osim toga Napoleon je imao i privatne razloge. Francuski direktorij je za ekspediciju osigurao preko 30 tisuća ljudi te veliku flotu za transport. Putem do Egipta osvojena je i Malta, čija je strateška vrijednost ogromna. Pri dolasku u Egipat prvo je zauzeta Aleksandrija, zatim se preko teškog marša kroz pustinju došlo do Kaira. Prije zauzimanja Kaira došlo je do glasovite Bitke kod piramida u kojoj je Napoleon porazio dva glavna mamleučka bega; Ibrahim bega i Murat bega. Nakon te bitke Francuzi ulaze u Kairo. Slijedećih nekoliko mjeseci je potrošeno na niz manjih okršaja u kojima je uništen mamleučki otpor, zatim su Francuzi pokušali pacificirati lokalno stanovništvo, što im nije pošlo za rukom te je kulminiralo pobunom u Kairu.

U međuvremenu je britanska flota uništila francusku, što je ostavilo vojsku zarobljenom u Egiptu. Suočen s teškom situacijom i s opasnošću od invazije Osmanske vojske, Napoleon se odlučuje na invaziju Sirije. Kampanja u Siriji je trajala nekoliko mjeseci i kulminirala je opsadom Akre koju Napoleon nije mogao zauzeti, uslijedilo je teško povlačenje natrag u Egipat. Nakon povratka Napoleon je porazio još jednu osmansku vojsku kod Aboukira, ali situacija u Egiptu je bila sve lošija i Napoleon je čuvši za vijesti iz Europe, odlučio napustiti zemlju i vratiti se u Francusku. Nakon odlaska vrhovnog zapovjednika, vojska je izgubila moral te se nakon iskrcavanja britanske vojske morala predati. Uz vojni i politički aspekt, ekspedicija je imala i znanstvenu stranu, 150 različitih znanstvenika i učenjaka je pratilo ekspediciju i u Egiptu došlo do raznih otkrića, od kojih he daleko najpoznatiji i najbitniji kamen iz Rossete, koji je omogućio dešifriranje hijeroglifa.

Ekspedicija je trajala 3 godine i završila je neuspjehom, međutim ostavila je neizbrisiv trag na svjetsku povijest i jako je utjecala na Napoleona kojeg je Egipat promijenio te je zasigurno imala ulogu u njegovom daljnjem napretku što ga je dovelo do carskog prijestolja.

11. ABSTRACT

Napoleon's expedition to Egypt began in 1798 and lasted until 1801. The reasons for the expedition were multiple, ranging from acquiring new overseas territories to weakening British power and influence. Additionally, Napoleon had personal motives. The French Directory provided more than 30,000 men and a large fleet for transport. On the way to Egypt, Malta was conquered, whose strategic value was immense. Upon arriving in Egypt, Alexandria was first captured, followed by a difficult march through the desert to Cairo. Before capturing Cairo, there was the famous Battle of the Pyramids in which Napoleon defeated two main Mamluk beys: Ibrahim Bey and Murad Bey. After this battle, the French entered Cairo.

The next few months were spent on a series of smaller skirmishes that crushed the Mamluk resistance. Then the French tried to pacify the local population, but they were unsuccessful, which culminated in a revolt in Cairo. Meanwhile, the British fleet destroyed the French one, leaving the army stranded in Egypt. Faced with a difficult situation and the threat of an Ottoman invasion, Napoleon decided to invade Syria. The Syrian campaign lasted several months and culminated in the siege of Acre, which Napoleon could not capture. This was followed by a difficult retreat back to Egypt.

After returning, Napoleon defeated another Ottoman army at Aboukir, but the situation in Egypt continued to worsen. Hearing news from Europe, Napoleon decided to leave the country and return to France. After the departure of the supreme commander, the army lost morale and, after the British forces landed, was forced to surrender.

In addition to the military and political aspects, the expedition also had a scientific side. 150 different scientists and scholars accompanied the expedition and made various discoveries in Egypt, the most famous and important of which was the Rosetta Stone, which enabled the deciphering of hieroglyphs.

The expedition lasted for 3 years and ended in failure. However, it left an indelible mark on world history and had a significant impact on Napoleon, as Egypt changed him and certainly played a role in his future rise to the imperial throne.

12. POPIS LITERATURE

1. Yves, Martin. 2017. „The French Army of the Orient 1798-1801: Napoleon's beloved 'Egyptians'“, London: Helion and Company.
2. Barthop, M i Embelton, G. 1992. „Napoleon's Egyptian Campaigns 1798-1801“ , London: Osprey publishing.
3. Jabarti, Abd Al-Rahman, 2004. „Napoleon in Egypt: Al-Jabarti's Chronicle of the French Occupation, 1798“ Princeton: Markus Wiener Publishers.
4. Forrest, A, 2006. „Napoleon's Men: The Soldiers of the Revolution and Empire“, London: Hambledon Continuum.
5. Mackesy, P., 1995. „The British Victory in Egypt, 1801: The End of Napoleon's Conquest“ London: Routledge.
6. McLynn, F, 1998. „Napoleon: A Biography“ London: Pimlico.
7. Cole, J, 2007. „Napoleon's Egypt: Invading the Middle East“ New York: Palgrave Macmillan.
8. Burleigh, N, 2007. „Mirage: Napoleon's Scientists and the Unveiling of Egypt“ London: HarperCollins publishers.
10. Dwyer, P, 2014. „Napoleon The Path to Power 1769 - 1799 „, London: Bloomsbury.
11. Russell, T. G., & Russell, T. M. (2003). Medicine In Egypt At The Time Of Napoleon Bonaparte. *BMJ: British Medical Journal*, 327(7429), 1461–1464.
<http://www.jstor.org/stable/25458083>

13. WEB IZVORI

1. Mameluci. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024. Pristupljeno 24.7.2024.

<<https://www.enciklopedija.hr/clanak/mameluci>>. (pristupljeno 12.8.2024.)

Izjava o pohrani i objavi ocjenskog rada
(završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada - podcrtajte odgovarajuće)

Student/ica: MISLAV MUSTAPIC

Naslov rada: NAPOLEONOVA EKSPEDICIJA U EGIPAT

Znanstveno područje i polje: HUMANISTIČKE ZNANOSTI ; POVIJEST

Vrsta rada: ZAVRŠNI RAD

Mentor/ica rada (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):
PROF. DR. SC. JOSIP VRANDEČIĆ

Komentor/ica rada (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):

Članovi povjerenstva (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):
PROF. DR. SC. JOSIP VRANDEČIĆ
PROF. DR. SC. MARIKO TRAGUČIĆ
DOC. DR. SC. MIKŠA VAREZIĆ

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/autorica predanog ocjenskog rada (završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada - zaokružite odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada.

Kao autor izjavljujem da se slažem da se moj ocjenski rad, bez naknade, trajno javno objavi u otvorenom pristupu u Digitalnom repozitoriju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu i repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti (NN br. 119/22).

Split, 17.9.2024.

Potpis studenta/studentice:

Napomena:

U slučaju potrebe ograničavanja pristupa ocjenskom radu sukladno odredbama Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima (111/21), podnosi se obrazloženi zahtjev dekanici Filozofskog fakulteta u Splitu.

Obrazac A.Č.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja MISLAV MUSTAPIĆ, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja sveučilišnog/e prvostupnika/ce POVIJESTI I FILOZOFIJE, izjavljujem da je ovaj završni rad rezultat isključivo mogega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio završnog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 27.9.2024.

Potpis

